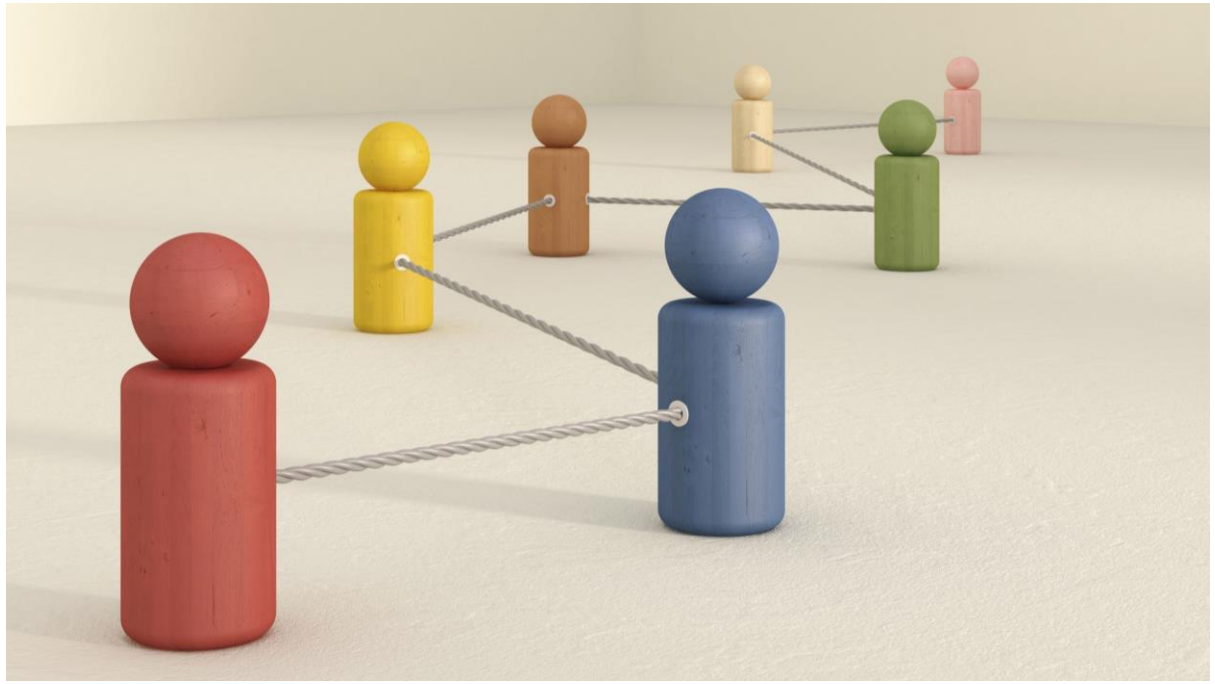
SUPSIDIJARNOST : od privlačnosti do poteškoća u primjeni

Izv. prof. dr. sc. Silvija Migles

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Aktualnost supsidijarnosti – temeljno načelo Europske unije

- Krajem 80-ih i početkom 90-ih godina 20. st.
  - U političkim raspravama oko prijelaza Europske zajednice u Europsku uniju
  - Postaje sastavnim dijelom društvenog razmišljanja i djelovanja

- *Ugovor o Ustavu za Europu*:
  - Prvi dio: III. Nadležnost Unije, Članak I-11. Temeljni principi.
    - Vršenje kompetencija Unije temelji se na principima supsidijarnosti i proporcionalnosti

- Jamstvo da EU neće biti centralizirana svemoćna „superdržava”

- Uloga zemalja članica i nacionalnih parlamenata
- Izazovi i kriticizmi
- Utjecaj na EU donošenje odluka – uloga Europskog odbora regija

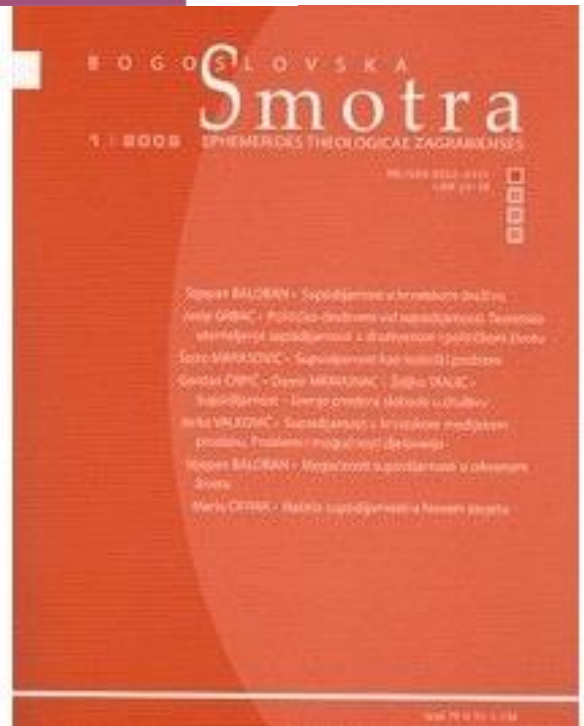
Supsidijarnost u Hrvatskoj

- Društvena javnost
  - Pojam simpatičan, ali gotovo nepoznat
- Crkvena javnost
  - Susret mladih znanstvenika: *O solidarnosti i supsidijarnosti u hrvatskom društvu* (Samobor, 16. 6. 2001.)
  - Projekt: *Supsidijarnost u hrvatskom društvu* (2007.–2013.) – KBF, Zagreb

+

Počeci u socijalnom nauku Crkve

– 1931.
  – Povijesno razdoblje rastućih totalitarističkih pokreta: fašizam, komunizam i nacionalsocijalizam
  – Socijalna enciklika pape Pija XI. *Quadragesimo anno – Četrdeseta godina*, br. 80-81.
  – Trebalo je dosta vremena da se načelo supsidijarnosti probije u društvenu sferu

Kao što ne valja pojedincima oduzimati i predavati državi one poslove koje oni mogu obavljati na vlastitu odgovornost i vlastitom marljivošću, tako je nepravedno i vrlo škodljivo i za javni poredak opasno davati većemu i višemu društvu one poslove koje mogu izvršavati manje i niže zajednice. Svaka naime društvena ustanova mora po svom pojmu i značenju pomagati udovima društvenog tijela, a ne smije ih nikada ni uništiti ni sasvim prisvojiti (…) Neka državni vladari budu duboko uvjereni u ovo: što bude savršeniji hijerarhijski red među raznim udruženjima, u skladu s načelom 'pripomoćne službe' (supsidijarnosti), to će uspješniji biti autoritet društvene vlasti, i to će sretniji i radosniji biti položaj države.

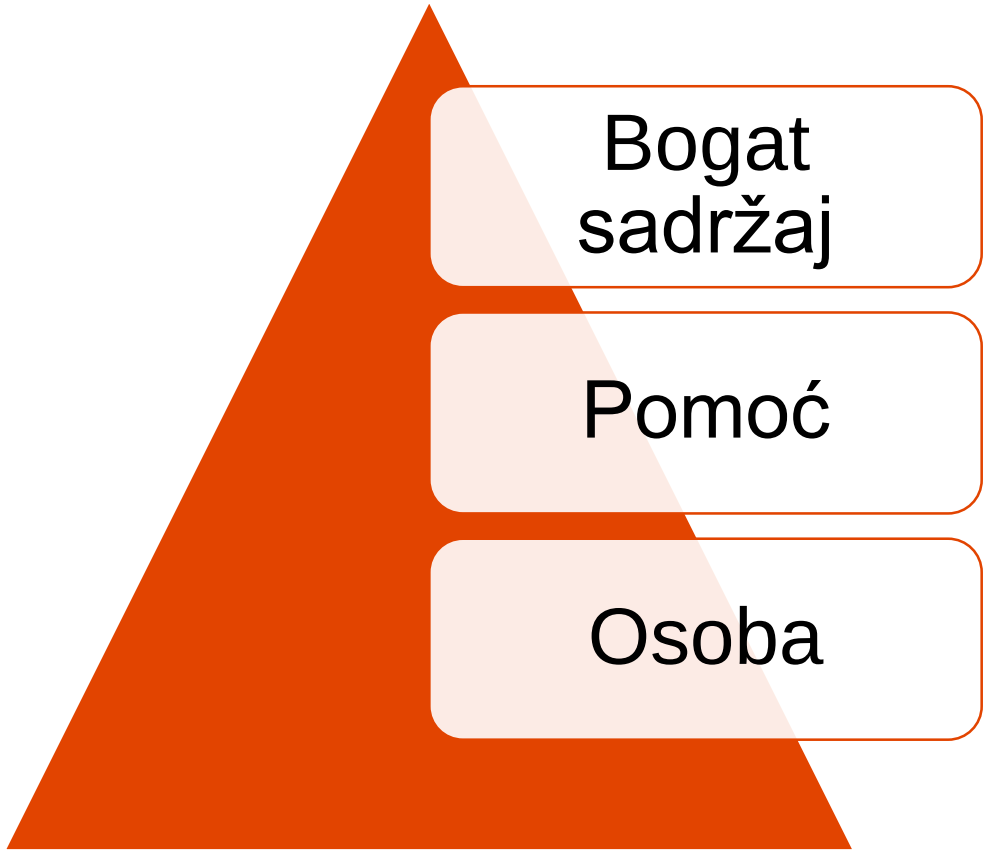
Načelo supsidijarnosti

Lat. *subsidium*

- Pomoć iz zaliha, pripomoć
- *Prima acies – subsidiarii cohortes*

Društvo

Pomoćni zahvat većega društvenog ustroja (država, ciljano organizirane institucije) u korist pojedinih ljudi i u korist manjih životnih zajednica – cilj je obnova društva

Dva značenja supsidijarnosti

- Socijalni nauk Crkve
  - Nudi zadnje razloge potrebe i opravdanja načela supsidijarnosti
  - Ontološko-antropološko utemeljenje i opravdanje
    - Dimenzija imperativa čovjekovog osobnog i društvenog života i djelovanja
- Svjetovno značenje
  - Naglasak je na konkretnoj primjeni
  - Supsidijarnost kao potreba čovjeka (pojedinci i udruženja)
    - Na građanskoj, političkoj i gospodarskoj razini i za očuvanje postojećeg poretka

„Počelo, naime, subjekt i svrha svih društvenih ustanova jest i mora biti ljudska osoba”,

– GS 25

Benedikt XVI., *Caritas in veritate – Ljubav u istini*, br. 57

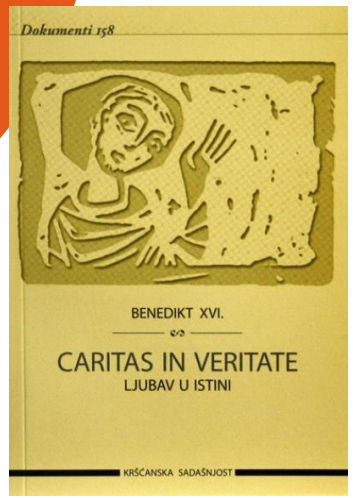
Supsidijarnost je *izričaj neotuđive ljudske slobode.*

Supsidijarnost je prije svega oblik pomoći osobi posredstvom autonomije posredničkih tijela. Takva se pomoć nudi onda kad osoba i društveni subjekti ne uspijevaju nešto izvršiti sami, i uvijek je usmjerena njihovoj emancipaciji jer promiče slobodu i sudjelovanje preuzimanjem odgovornosti.

Supsidijarnost poštuje dostojanstvo osobe, gledajući u njoj subjekt koji je uvijek sposoban dati nešto drugima. *Budući da u uzajamnosti prepoznaje intimno središte ljudskog bića, supsidijarnost biva najdjelotvornijim lijekom protiv svakog oblika tutorskog sustava pomoći. Ona je sposobna voditi računa i o mnogostrukoj artikulaciji planova, te stoga i o pluralnosti subjekata, i o njihovom usklađivanju.*

Supsidijarnost – načelo oblikovanja društva

Supsidijarnost je **most**

- između nižih i viših instanci
- u reformi socijalne države u Europi koja bi trebala vršiti:
  - funkciju podupiranja
  - funkciju zaštite
  - funkciju odgovornosti sudionika

Reinhard Marx

Ta fotografija korisnika Nepoznat autor: licenca CC BY-NC

+

Čovjek pojedinac (*homo singularis*)

- Prva i posljednja točka
- Kompetencije

Princip supsidijarnosti se pokazuje kao zapovijed pomoći viših instanci i kao zabrana prekoračenja kompetencija viših instanci:

- Zapovijed pomoći se okreće prema višim društvima
- Ograničenje kompetencije koja ne smije biti postavljena više nego što je potrebno

Ako ne postoje *posredna tijela*, potrebno ih je ustanoviti

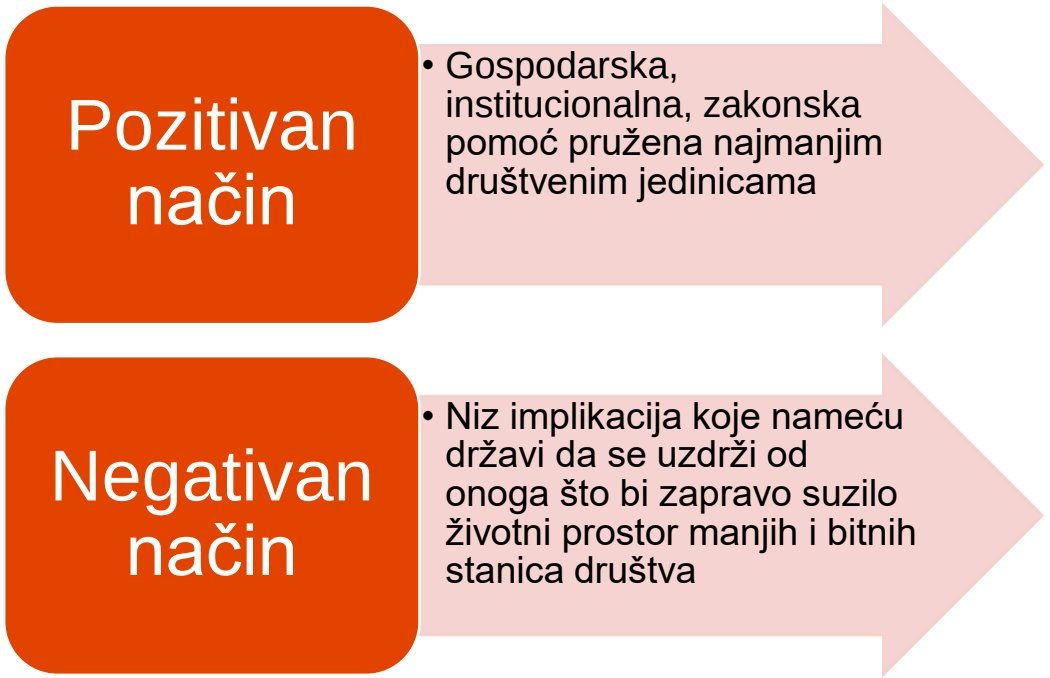
Kršenje supsidijarnosti sliči povredi pravednosti: pravednost i supsidijarnost pokazuju se kao dvije nedjeljive vodeće veličine etičke argumentacije

Otfried Höffe

Prakticiranje supsidijarnosti

Nastala pitanja rješavaju se *na području kojem pripadaju. To znači na što je moguće nižoj hijerarhiji ovlasti, odnosno,* ***na mjestu gdje pitanja nastaju i gdje se ljudi osjećaju kod kuće, ali ipak dovoljno visoko kako bi svi zaista odgovorni sjedili za jednim stolom,*** Franz Josef Radermacher

- Kada osobe mogu same vršiti različite poslove poduzimajući različite inicijative,
  - društvene institucije ne smiju intervenirati osim da im pomognu u njihovim inicijativama
- Kada osobe nisu kadre vršiti funkcije koje bi inače trebale raditi,
  - viša instanca-institucija mora intervenirati
- Međusobni odnos društvenih institucija
  - Načelo supsidijarnosti traži da društvene institucije koje su bliže čovjeku pojedincu, budu potpomognute od viših instanci
  - Glavni cilj je pomoći čovjeku – pojedincu kako bi mogao ostvariti različite inicijative

Funkcioniranje supsidijarnosti

Alessandro Colombo

Sve više se govori o krizi funkcioniranja tradicionalne demokracije

Izlaz je u funkcioniranju načela supsidijarnosti na horizontalnoj i vertikalnoj razini

Supsidijarnost pospješuje organizirano sudjelovanje građana i preko posrednih tijela zauzimanje za opće dobro

Princip supsidijarnosti zahtijeva postojanje hijerarhijskog aparata posrednih tijela između pojedinaca i države (osoba, obitelj, udruge civilnog društva, država)

Vertikalna supsidijarnost

- Uređuje raspodjelu ovlasti između različitih stupnjeva vlasti
  - Između države, županija, gradova i općina

Horizontalna supsidijarnost

- Raspodjela nadležnosti i inicijativa između javnih i privatnih čimbenika unutar civilnog društva
  - Između građana i različitih udruženja
- Vrsta *podjele rada* između javnog sektora i civilnog društva
  - Osoba, obitelj, neprofitne organizacije, tržište

	Spomenuto u %
1.bogatstvo	46,8
2.uspjeh	34,4
3.zdravlje	30,0
4.moć	23,1
5.društveni položaj	21,9
6.djeca	20,7
7.skladna obitelj	19,1
8.snalažljivost	16,5
9.politička podobnost	14,7
10.nacionalna pripadnost	12,5
11.sigurnost	12,1
12.marljiv rad	10,8
13.dobra zabava i izlasci	7,1
14.pripadnost Crkvi/crkvama	5,8
15.savjesno i profesionalno obavljanje posla	5,6
16.velika potrošnja	5,2
17.samostalnost	3,8
18.spremnost na pomoć drugima	2,2
19.suosjećajnost s drugima	1,1
20.samoobrazovanje	1,0

	Državna vlast	Županije	Lokalna vlast	Udruženi građani	Svatko sam za sebe
Organizacija škole	70,8	12,5	10,0	0,9	0,7
Pomoć obiteljima s više djece	50,0	18,3	20,5	4,6	1,3
Socijalna pomoć	66,6	13,6	12,8	2,0	0,2
Zdravstvena zaštita	83,6	7,4	4,3	0,4	0,9
Rješavanje stambenog statusa	48,9	18,0	17,4	1,7	8,5
Nezaposlenost	68,7	13,4	11,1	0,7	2,1
Nasilje u obitelji	51,6	9,6	19,6	7,7	5,0
Korupcija i kriminal	82,9	5,9	5,6	1,1	0,7
Briga za starije	35,6	15,4	22,9	16,5	4,2
Pomoć samohranim roditeljima	44,1	13,4	24,0	10,2	1,9
Pomoć siromašnima	48,9	13,5	20,2	10,0	0,9
Vrtići i jaslice	37,9	17,5	29,0	5,3	2,5
Briga o natalitetu	69,8	5,0	2,6	0,8	14,9

Empirijsko istraživanje *Praćenje siromaštva u Hrvatskoj*, ožujak/travanj 2004. – zabrinjavajući rezultati:

Što najviše cijene hrvatski građani?

Što mislite, koje bi od navedenih problema trebala rješavati državna vlast, lokalna vlast i sami građani, pojedinačno ili organizirano u udrugama?

Natjecanje je dobro	Neopredijeljeni	Natjecanje je štetno
1999.		
68%	22,1%	9,9%
2008.		
49,3%	36,5%	14,2%
2009.		
46,7%	41,5%	11,8%
2017.		
62,8%	25,3%	11,9%

Pojedinci trebaju preuzeti više odgovornosti da se brinu sami za sebe	Neopredijeljeni	Država treba preuzeti više odgovornosti da svakome osigura što mu je potrebno
1999.		
35,2%	29,2%	35,6%
2008.		
32%	35,8%	32,2%
2009.		
40,3%	35,1%	24,6%
2017.		
33,8%	29,1%	37,1%

Nezaposleni trebaju prihvatiti svaki raspoloživi posao ili im se treba oduzeti naknada za nezaposlenost	Neopredijeljeni	Nezaposleni imaju pravo odbiti posao koji ne žele
1999.		
44,8%	22,7%	32,5%
2008.		
34,5%	32,3%	33,2%
2009.		
32,4%	36,1%	31,5%
2017.		
45,7%	25,7%	28,6%

Treba potpuni privatno vlasništvo nad poduzećima	Neopredijeljeni	Treba potpuni državno vlasništvo nad poduzećima
1999.		
21,8%	29,3%	48,9%
2008.		
22%	47,2%	30,8%
2009.		
27,4%	46,7%	25,9%
2017.		
25,8	37,4	36,9

Plaće bi trebale biti što više izjednačene	Neopredijeljeni	Razlike u plaćama bi trebale biti što veće kako bi se potaknulo zalaganje pojedinaca
1999.		
40,8%	31,3%	27,8%
2008.		
44%	36,6%	19,4%
2009.		
33,3%	49%	17,7%
2017.		
38,1%	31,1%	30,8%

Sposobnost preuzimanja odgovornost

- Supsidijarnost 2009
- EVS 1999.
- EVS 2008.
- EVS 2017.

Je li moguća supsidijarnost u hrvatskom društvu?!

- U Hrvatskoj se još uvijek *ne shvaća ozbiljno* važnost supsidijarnosti bilo na praktičnoj bilo na teoretskoj razini

- Prepreke ostvarenju supsidijarnosti u hrvatskom društvu:
  - Poslije pola stoljeća totalitarizma građani očekuju da država bude odgovorna za njihove probleme
  - Nisu razvijene institucije civilnog društva
  - Sindrom *paralizirajućeg pesimizma* (Bežovan)
  - Dobro funkcioniraju organizacije civilnog društva koje se oslanjaju na inozemne izvore financiranja
  - Amoralni familizam

Značajke *etosa amoralnog familizma*

Prema Gojku Bežovanu

- Javna zbivanja nisu odgovornost građana. Svaka uključenost građana povezuje se s materijalnom koristi
- Samo se državni službenici zanimaju za javna zbivanja, jer su oni za to plaćeni
- Službenici na položajima ne identificiraju se s ciljevima organizacije
- Bez obzira da li je državni službenik primio mito ili ne, društvo amoralnog familizma smatrat će da ga prima
- Slabi se zalažu za režim čvrste ruke
- Pretpostavlja se da je vladajuća skupina korumpirana i radi u svom interesu

Modeli djelovanja za supsidijarnost

- Poštivanje zakonitosti
- Jačanje digniteta i povjerenja
- Odgoj za supsidijarnost i društvenu solidarnost na svim razinama
  - Jedan od većih problema u Hrvatskoj jest slabo funkcioniranje društvene solidarnosti

